

Het Amsterdamse Alma Quartet rechtstreeks op vinyl

CONSTANT HUNKEREN MET KORNGOLD

Het ALMA QUARTET houdt wel van een beetje avontuur. Dit voorjaar waagden de mannen zich aan een 'direct cut' van Korngolds strijkkwartetten, waarbij de muziek rechtstreeks in een vinylplaat wordt gegroefd. Het moest in één keer goed: achteraf knippen en plakken was onmogelijk. Luister nam een kijkje tijdens de zenuwslopende laatste opnamedag.

*Tekst: MYRTHE MEESTER
Foto's: JUAN CARLOS VILLARROEL*

Artone Studio ligt aan een lange, winderige straat op een Haarlems industrieterrein. Het contrast is groot als ik (Myrthe Meester) eenmaal in de opnamestudio zelf sta, een knusse ruimte met Perzische tapijten en glas-in-loodramen, die wel iets weg heeft van een moderne kapel. In een halve cirkel zitten de leden van het Amsterdamse Alma Quartet loopjes te oefenen die gisteren nog niet helemaal vloeiend gingen, zodat ze straks een nóg betere opname van Korngolds *Tweede strijkkwartet* kunnen maken. Bij een *direct-to-disc* oftewel *direct cut*, een klassieke opnametechniek uit de jaren veertig en vijftig, wordt elke kant van een langspeelplaat in één keer vol gespeeld. Maken de musici een foutje, dan is de hele opname verpest en moeten ze van voren af aan beginnen. Achteraf de imperfecties eruit knippen, is niet mogelijk.

“Een *direct cut* is veel eerlijker”, vindt eerste violist Marc Daniel van Biemen, een dertiger met een artistiek baretje op zijn blonde lokken. “Tijdens een digitale opname creëer je een vorm van perfectie die je zonder al dat knippen en plakken nooit zou kunnen bereiken.” Een mate van perfectie dus die in de echte wereld niet bestaat. Het doet denken aan Photoshop, waarmee portretfoto's tegenwoordig zo bewerkt worden dat mensen gladder, slanker en symmetrischer lijken, maar eigenlijk niet echt zichzelf meer zijn. Een *direct cut* is vergelijkbaar met een foto uit de tijd vóór Photoshop: een eerlijke weergave van het allerbeste waartoe een musicus zonder technische hulpmiddelen in staat is. “Eens zien hoe dicht we bij de zon kunnen vliegen”, grapt tweede violist Benjamin Peled, een bedachtzame Amerikaanse Nederlander met een baardje. Het is duidelijk: er staat veel op het spel. Deze musici willen bewijzen dat ze ook zonder polijstende ingrepen het allerhoogste niveau kunnen bereiken.

EMOTIONEEL BELADEN

De componist die zij het meest geschikt vinden voor dit experiment, is Erich Wolfgang Korngold (1897-1957), het Joodse wonderkind uit Wenen dat in de dreigende dertiger jaren naar Hollywood uitweek, waar hij de belangrijkste filmcomponist van zijn tijd werd. Omdat Korngold in de laatromantische stijl bleef componeren en niet, zoals Schönberg, een modernistische weg insloeg, is zijn werk in Europa lange tijd niet op waarde geschat. Toch maakt Korngold tegenwoordig een comeback en is zijn *Vioolconcert* (1945) steeds populairder in de concertzalen. Van Biemen groeide op met dat *Vioolconcert* in de legendarische uitvoering van Jascha Heifetz. “Toen mijn vader overleed, draaiden we het langzame deel op zijn begrafenis. Korngold is voor mij een heel speciale, emotioneel beladen componist. Zijn muziek is überromantisch, een constant hunkeren.”

Voor deze rechtstreekse vinylopname koos het Alma Quartet voor Korngolds *Tweede* (1933) en *Derde strijkkwartet* (1945), die stilistisch heel verschillend zijn. Volgens Van Biemen is het *Derde*, dat ze gisteren opnamen, “moderner, zoekender, wanhopiger, neuroti-

Marc Daniel van Biemen: “Korngolds muziek zit vol personages die we met onze uitvoering tot leven willen brengen”

scher en schizofrener. Je hoort vragen als: wie ben ik? Wat doe ik in Amerika?” Daarmee vergeleken is het *Tweede strijkkwartet*, waarmee het viertal vandaag verdergaat, “een stuk klassieker, vriendelijker en charmanter”. “Er zit veel humor in”, meent altviolist Jeroen Woudstra, het oudste lid van het Alma Quartet. “Tijdens het spelen hadden we op sommige momenten een komische film van Jacques Tati in ons hoofd, of een nephuilende bruid van Charlie Chaplin.” Ter illustratie neuriet Woudstra een zeurderig deuntje uit het tweede deel van het *Tweede strijkkwartet*. Van Biemen beaamt: “Korngolds muziek zit vol personages die we met onze uitvoering tot leven willen brengen: vreugdevolle, verdrietige...” »

AANGENAAM: ALMA

De leden van het Alma Quartet – eerste violist Marc Daniel van Biemen, tweede violist Benjamin Peled, altviolist Jeroen Woudstra en cellist Clément Peigné – spelen alle vier in het Koninklijk Concertgebouw-orkest. Sinds de oprichting in 2014 wijdt het kwartet zich graag aan minder bekend repertoire en experimentele samenwerkingen, bijvoorbeeld met dj Henrik Schwarz. De albums *Schulhoff Complete String Quartets* (2017) en *Debussy - Ravel - Dutilleux* (2019) ontvingen van *Luister* een tien.

Jeroen Woudstra: “Tijdens het spelen hadden we een komische film van Jacques Tati in ons hoofd, of een nephuilende bruid van Charlie Chaplin”

SECONDELANGE STILTE

Na de repetitieronde, als de lengte van de slotnoot en de intensiteit van de trillers zijn bepaald, verwisselen de mannen hun vrijetijdskleding voor een stijlvol zwart pak met zwart-witte gympen. “Performancekleding helpt psychologisch”, verklaart Peled als hij mijn vragende blik ziet. “Het versterkt ons besef dat dit een live-optreden is.” Cellist Clément Peigné, een jongeman met een charmant Frans accent, vult aan: “De naald, die alles vastlegt wat we doen, is een directe link tussen ons en het publiek.” Vanaf dat moment is de spanning om te snijden. Ik vergelijk stoelen om het stilste, minst krakende exemplaar te kiezen, bang dat ieder beweginkje dat ik maak door het graverende naaldje zal worden opgepikt. De musici staren geconcentreerd naar de driedubbele glaswand waarachter de technici zitten, die via een rood lampje laten weten dat de plaat loopt en de uitvoering kan beginnen. Vanuit de hoek waar ik ademloos zit te luisteren, voel ik haast in mijn lichaam hoeveel inspanning het hen kost om 24 minuten lang op de toppen van hun kunnen te presteren. Op de slotnoot volgt een oorverdovende, secondelange stilte en dan een bevrijdende zucht van ontspanning: bewegen mag weer, je keel schrapen ook. “O, wat ben ik stijf”, kreunt Peigné, die rode wangen heeft van de inspanning. “Alles wat we hebben geoefend, ging verkeerd”, zucht Woudstra chagrijnig. De musici zijn het erover eens: bij het eerste deel waren ze te gespannen, maar in het derde en vierde deel speelden ze vrij en energiek. Nu is het de kunst om die schwing en dynamiek gedurende het hele stuk vast te houden. Daar gaan ze alweer. Ik voel me als luisteraar meer ontspannen, durf vrij te ademen en zie dat ook de musici dit keer vol overgave spelen, schijnbaar moeiteloos. Nu pas sijpelen de klanken rechtstreeks bij me binnen: het elegante openingsmotief, de speelse wals aan het slot, maar vooral de etherische klanken uit het langzame derde deel, waarbij violisten Van Biemen en Peled ‘diep in de snaren’ spelen en een krassend bijgeluid produceren dat me kippenvel bezorgt.

VINTAGE OPNAMEAPPARATUUR

Zodra de plaat is volgeschreven, springen de musici overeind en beginnen ze te juichen. “Yes! Dit was ’m!” Producer Karel Bruggeman, die bij de vorige *take* nog een lange reeks kritische opmerkingen opsomde, komt enthousiast binnenlopen. “Awesome”, roept hij uit. Als zelfs hij het zegt, dan móet het wel goed zijn, weten de mannen nu zeker. Natuurlijk is ook deze *take* niet geheel volmaakt, maar Van Biemen vindt dat ze daar geen probleem van moeten maken. “Juist doordat er foutjes in zitten, hoor je dat het

een *direct cut* is. En de meeste mensen kennen deze muziek niet eens, dus zullen ze gerust niet ieder dingetje opmerken.” Peled noemt een sporadisch foutje in een grotendeels gave opname “juist charmant”. De violist gelooft dat ze zonet “de juiste energie te pakken hadden, de atmosfeer van een spannend liveconcert”. En daar gaat het om. “Ik geloof dat deze manier van opnemen voor mij iets therapeutisch heeft”, grinnikt altviolist Woudstra later bij de lunch. “Je wordt gedwongen om je eigen imperfecties te omarmen.”

Als de welverdiende friet en grillburgers van de Febo zijn verorberd, word ik uitgenodigd in de regiekamer van Artone Studio, die vol staat met vintage opnameapparatuur. Rinus Hooning heeft de leiding over de snijtafel en legt me alles uit, terwijl de mannen van het Alma Quartet zich voorbereiden op hun laatste *take*. Ik ontdek dat digitale hulpmiddelen bij deze *direct-to-disc*-opname toch niet helemaal afwezig zijn. “Het geluid gaat van de microfoons naar de snijtafel, maar passeert onderweg een tussenstation: het digitale mengpaneel”, vertelt Hooning. “Daar wordt de muziek in stereo omgezet en voorzien van een zekere galm, ter compensatie van de droge akoestiek in onze studio.” Als de geluidstrillingen vervolgens de Neumann-snijtafel uit de jaren zeventig bereiken, worden ze met een naaldje in de laklaag van een aluminium plaat (een *lacquer*) gegroefd. Dat naaldje ziet eruit als de naald van een gewone platenspeler, met als verschil dat hij geen bestaande groef volgt, maar ter plekke een nieuwe groef snijdt. Onder de snijtafel staat een kartonnen doos met een kluwen van ultradunne sliertjes zwarte lak, uitgesneden uit de groeven van de plaat. Hooning noemt deze combinatie van digitaal en analoog “het beste van twee werelden”, waarbij de geluidskwaliteit optimaal is, maar ook de spontaniteit van een *direct cut* wordt bewaard. De geluidstechnicus is er bovendien van overtuigd dat vinyl een stuk warmer klinkt dan een cd. “Dat is méér dan een kwestie van nostalgie”, vindt hij.

MEEST OVERTUIGEND

Aan het einde van de dag luisteren de leden van het Alma Quartet hun vijf *takes* van het *Tweede strijkkwartet*, die ze gisteren en vandaag hebben gemaakt, nog eens terug. Ze moeten nu al definitief bepalen welke versie de beste is, zodat de kwetsbare laag van de *lacquer* in kwestie kan worden gecoat met metaal. Afgaand op de jubelreacties van vanmiddag ga ik ervan uit dat de tweede *take* de winnaar wordt. Maar verrassend genoeg appt tweede violist Peled me achteraf dat “de *take* van gisteren toch het meest overtuigend was. Dat gevoel is unaniem en onmiskenbaar”. Nu, een halfjaar na de opnamedag, kunnen we zijn gelijk zelf toetsen: in november is de lp bij Challenge Records uitgebracht. «

String Quartet No. 2, Op. 26 | String Quartet No. 3, Op. 34 - Erich Wolfgang Korngold
Alma Quartet
Challenge, CC72869